

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Kerkelijke eenheid: landelijk en plaatselijk

In de aanloop naar de generale synode van Amersfoort 2005 hebben diverse deputaatschappen hun rapport aan de kerken uitgebracht. Zo ook het deputaatschap kerkelijke eenheid (DKE). Eén van de meest opvallende onderdelen uit dit rapport is het voorstel om het “kader voor de plaatselijke samensprekingen” aan te passen.

K. Harmanny ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i> - K. Harmanny	
Kerkelijke eenheid	337
<i>Meditatief</i> - A. Kamer	
Levenskracht	341
<i>Wandelen met God</i> - J.T. Oldenhuis	
Overpeinzingen bij een collectezak	342
<i>Achtergronden</i> - A.S. van der Lugt	
Ballingen in het boek Daniël	345
<i>Achtergronden</i> - E.A. de Boer	
Flugschrift over Zuidhorn II (slot)	350
<i>Evangelisatie en zending</i> - K. van den Geest	
Gemeentestichting	
Gaat evangelisatie dan nu echt werken? (I)	353
<i>Uit de kerken</i>	355

Landelijke eenwording ging voorop

Genoemd kader dateert van de generale synode van Berkel en Rodenrijs 1996 (Acta, art. 83, besluit 4). Het was in de tijd dat de landelijke toenadering tot de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) haar vruchten begon af te werpen op het plaatselijk vlak. Wat begon als voorzichtige samenspreking groeide op steeds meer plaatsen uit tot een hartelijke relatie, met daarbij het verlangen om de geestelijke eenheid ook daadwerkelijk te kunnen beleven. Kanselruil en avondmaalsgemeenschap werden de steekwoorden, en wie weet: ooit gezamenlijke kerkdiensten of zelfs het samensmelten tot één gemeente.

Om dit proces in goede banen te leiden, stelde de GS in 1996 een kader vast, dat voortbouwde op wat al eerder besloten was op de GS te Ommen 1993 (Acta, art. 66, besluit 2).

Wat echter in Ommen nog niet zo duidelijk lag, werd in Berkel wel helder geformuleerd: plaatselijke samenspreking of plaatselijke samenwerking mag niet vooruitlopen op de landelijke ontwikkelingen. Concreet: met de CGK is wel

kanselruil mogelijk, en ook kan men elkaars leden toelaten aan het avondmaal, maar gemeenten mogen nog niet volledig samengaan. Want voordat er plaatselijke fusies mogelijk zijn, moet eerst op landelijk niveau tot eenheid worden besloten.

Eenwording met de CGK nog niet compleet

De CGK hebben echter meermalen laten weten dat zij met de kerkelijke eenheid voorzichtig om willen gaan.

vergaande vormen van plaatselijke samenwerking zouden de ijver kunnen verminderen om ook tot landelijke overeenstemming te komen

Zij willen die niet van bovenaf aan de gemeenten opleggen. Het is namelijk bekend dat een behoorlijk aantal kerken binnen de CGK moeite heeft met het geestelijk klimaat in onze Gereformeerde Kerken. Het gaat dan om de zaak die bekend staat als de “toe-eigening des heils”. Over dit onderwerp is op landelijk niveau wel overeenstemming bereikt, maar de bezwaarden vragen zich af of deze overeenstemming op plaatselijk niveau wel voldoende functioneert. Hun indruk is van niet, en dus voelen zij weinig voor versterking van de banden met de GKV.

De synode van de CGK heeft deze bezwaren niet overgenomen, maar houdt er wel rekening mee. Dat betekent dat het proces van naar elkaar toe groeien wel doorgaat, maar dat volledige eenwording van CGK en GKV voorlopig niet te verwachten is. Ook de tussenoplossing die in 2001 werd gelanceerd, het “federatieve groeimodel”, is door de synode van de CGK wel met waardering ontvangen, maar nog niet als werkmodel aannvaard.

Plaatselijke kerken willen verder

Tegelijk zijn plaatselijk de ontwikkelingen wel doorgegaan. Want gelukkig zijn er ook veel CGK gemeenten die de contacten met de GKV in dankbaarheid willen uitbouwen tot echte eenheid. De ontwikkeling was soms niet te stuiten: kanselruil groeide uit tot gezamenlijke diensten, eerst incidenteel maar na verloop van tijd structureel. En wanneer je eenmaal bent aangeland op het punt dat je alleen nog maar gezamenlijke diensten hebt, ligt het vervolg voor de hand: laten we in alles één gemeente vormen. Maar volgens de landelijke regels kan dat laatste dus niet. De afspraak is: eerst landelijk stappen zetten, daarna plaatselijk volgen. Maar nu er landelijk weinig voortgang wordt geboekt, komt de vraag op tafel of deze rangorde in de kerkelijke eenwording gehandhaafd moet blijven. Een toenemend aantal kerken zou ermee geholpen zijn

wanneer het kader van 1996 op dit punt zou worden aangepast en er meer ruimte zou komen voor plaatselijk beleid, ook als dat verder gaat dan wat landelijk is bereikt.

Verlegenheid rond de NGK

Daar kwam nog een andere reden bij. Op de GS Ommen 1993 was ook besloten tot verkennende gesprekken met de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK). Aanleiding daarvoor was onder meer dat op verschillende plaatsen een goed en hartelijk contact was ontstaan tussen de plaatselijke NGK en GKV. Als dat plaatselijk mogelijk was, zou er dan landelijk ook geen toenadering kunnen komen? De rapportage over deze gesprekken blijkt in 1996 echter niet onverdeeld positief. Daarom besluit de synode om de contacten met de NGK nog net niet helemaal te verbreken, maar wel op een laag pitje te zetten. Plaatselijke samsprekingen mogen wel doorgaan, maar het “kader voor plaatselijke samsprekingen” zegt ook hier dat de landelijke ontwikkelingen voorrang hebben. Zolang er op landelijk niveau nog geen erkenning is van de NGK als kerken die “staan of willen staan op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften”, is er ook op plaatselijk niveau geen mogelijkheid tot kanselruil of avondmaalsgemeenschap.

Niet iedereen was gelukkig met deze standpuntbepaling. Dat bleek op de GS van Leusden in 1999. Op voorstel van enkele afgevaardigden werd daar aan het kader de bepaling toegevoegd dat “in incidentele gevallen” een “uitzondering” gemaakt kan worden voor een plaatselijke NGK om toch over te gaan tot kanselruil en avondmaalsgemeenschap.

Zoals te verwachten was, riep deze “uitzonderingsclausule” ook weer kritische reacties op. De GS van Zuidhorn in 2002 zag zich genooddaakt om deze mogelijkheid terug te draaien: de uitzonderingsclausule vormde een inbreuk op de oorspronkelijke bedoeling van het kader. Bovendien bevestigde de synode nog eens waarom het belangrijk is de landelijke en plaatselijke ontwikkelingen niet van elkaar los te maken: een plaatselijke kerk draagt mede verantwoordelijkheid voor de besluitvorming van het landelijk kerkverband, en vergaande vormen van plaatselijke samenwerking zouden de ijver kunnen verminderen om ook tot landelijke overeenstemming te komen.

Tegelijk wilde de synode de kerken die na 1999 al tot kanselruil met een plaatselijke NGK waren overgegaan, niet dwingen om hiervan terug te komen. Het betrof ook slechts enkele gevallen. Toch waren die wel zo levenskrachtig, dat andere kerken er soms met enige jaloersheid naar keken: helaas waren we net te laat ... Het is nu al duidelijk dat deze kwestie in 2005 terugkomt op de synode. De kerken die goede contacten hebben met een plaatselijke NGK, achten het onvermijdelijk dat de blokkade op kanselruil, avondmaalsgemeenschap of verdere

vormen van samengaan, zo spoedig mogelijk wordt opgeheven. De eerste verzoeken tot revisie van het besluit uit 2002 zijn al ingediend. Wordt dat weer een pendelbeweging, nu naar de andere kant? Zowel de synode als de door haar benoemde deputaten zouden daar niet gelukkig mee zijn. De synode heeft deze deputaten dan ook opdracht gegeven tot verdere bezinning op de verhouding tussen 'landelijk' en 'plaatselijk'. Vanuit de contacten met de CGK was daar al reden toe; de contacten met de NGK vormen een extra stimulans.

Samenhang tussen landelijk en plaatselijk

Dat 'landelijk' en 'plaatselijk' samenhangen, kan niemand ontkennen. We hebben echter ervaren dat een al te vaste verbinding tussen die beide ook een remmende werking kan hebben. Denk aan de relatie met de CGK. Landelijk groeit er steeds meer overeenstemming. Alle geschilpunten, voor zover die bestonden, zijn eigenlijk uit de weg geruimd. Maar op plaatselijk vlak heerst soms nog een diep wantrouwen. Dat heeft tot gevolg dat er landelijk weinig concrete stappen kunnen worden gezet. Maar vanwege de verbinding tussen 'landelijk' en 'plaatselijk' kunnen daarom ook die kerken die plaatselijk wel verder willen, niet verder gaan dan voorlopige vormen van samenwerking.

Iets dergelijks speelt in de relatie tot de NGK. Plaatselijk komen er steeds meer goede en hartelijke contacten, en ook landelijk wordt er sinds 1999 weer voortgang geboekt in de gesprekken. Toch blijft het moeilijk om landelijk die overeenstemming te bereiken die nodig wordt geacht voor verdere eenwording. En omdat we tot dusver vasthouden aan de verbinding tussen 'plaatselijk' en 'landelijk', betekent dit, dat ook plaatselijke initiatieven zich niet verder kunnen ontplooiën. Het is begrijpelijk dat daarom de gedachte opkomt of 'landelijk' en 'plaatselijk' niet wat losser van elkaar gemaakt kunnen worden. Dat zou meer mogelijkheden scheppen voor plaatselijke samenwerking, onafhankelijk van de landelijke voortgang van de besprekingen. Terecht is er echter op gewezen dat daarmee de waarde van het landelijk kerkverband dreigt te worden ondergraven. Het accent komt dan immers te liggen op de plaatselijke mogelijkheden: ziet men plaatselijk geen kans tot samenwerking, dan worden eventuele landelijke besluiten daarover voor kennisgeving aangenomen. Is er plaatselijk het verlangen tot samensmelting, dan wordt de landelijke gescheidenheid gelaten voor wat ze is. In naam van de eenheid met kerken uit een ander kerkverband groeien we dan in eigen kerkverband zomaar uit elkaar. Is dat wat we willen?

Beginnen bij Christus

Toch is binnen het deputaatschap de overtuiging gegroeid dat, willen we zo'n ontbinding van het kerkverband tegengaan, het niet voldoende is om de plaatselijke kerken te dwingen in een vol-

gende rol ten opzichte van de landelijke ontwikkelingen. Het is nodig dat we boven het dilemma plaatselijk-landelijk uitgrijpen naar de Persoon die ons werkelijk verenigt: Jezus Christus.

Het nieuwe kader, zoals dat door de deputaten wordt voorgesteld, neemt in Hem zijn uitgangspunt:

- Zowel de landelijke als de plaatselijke contacten worden gedreven door het verlangen van onze Heiland, verwoord tegenover zijn hemelse Vader: *"dat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in Mij en Ik in U, dat ook zij in Ons zijn; opdat de wereld gelove, dat Gij Mij gezonden hebt"*, Joh. 17:21.
- De contacten richten zich daarbij op de belofte die Jezus Christus gaf in Joh. 10:16: *"zij zullen naar mijn stem horen en het zal worden één kudde, één herder"*.
- Vanuit deze gehoorzaamheid werken de kerken zowel landelijk als plaatselijk aan eenheid die confessioneel is verankerd en waar mogelijk zichtbaar vorm krijgt. Ze zullen bij eventuele contacten ook andere kerken aanspreken op deze Goddelijke roeping.

Eenheid is Gods werk

Het is opmerkelijk dat de beroemdste uitspraak van Christus over kerkelijke eenheid (Joh. 17:21) niet is uitgesproken als een gebod aan het adres van zijn leerlingen, maar als een gebod aan het adres van zijn Vader. Bij Hem moet het vandaan komen!

Daarmee is uiteraard niet gezegd dat de leerlingen hierin geen taak hebben. Maar ze mogen er wel uit leren dat het gaat om een taak die de kracht van mensen te boven gaat. Hoe vaak heeft Jezus hen niet moeten vermanen om hun onderling gekibbel, als het ging over de vraag wie de belangrijkste was. In hun ijver om de Here te dienen zaten ze elkaar voortdurend in de weg. Wil het nog iets worden met de ene kerk, dan kan dat alleen door de kracht van Gods

kerkelijke eenheid moet bij Christus vandaan komen

eigen Geest, die ons aan Christus bindt, zoals Christus gebonden is aan zijn Vader: *"dat zij allen één zijn, gelijk Gij, Vader, in Mij en Ik in U, dat ook zij in Ons zijn; opdat de wereld gelove, dat Gij mij gezonden hebt"*.

De uitspraak van Jezus in Joh. 10:16 is hiermee nauw verbonden. *"Nog andere schapen heb Ik, die niet van deze stal zijn; ook die moet Ik leiden en zij zullen naar mijn stem horen en het zal worden één kudde, één herder"*. Opnieuw valt op hoe kerkelijke eenheid afhankelijk is van God: de verstrooide schapen komen niet vanzelf als kudde bij elkaar, maar alleen wanneer ze geleid worden door de speciale Herder die God ons geeft, Jezus Christus. Gelukkig is Hij zeker van zijn zaak: zij zullen naar mijn stem horen! Het zal worden één

kudde, één herder! De ene Christus staat garant voor de eenheid van de kerk. Het gaat maar niet om een vroom voornemen van onze kant, maar om een stellige belofte van Gods kant.

Dus volgen wij

De eerste consequentie van dit uitgangspunt is dat we onze inspanning om te komen tot kerkelijke eenheid, niet zomaar kunnen opgeven. Soms lijkt het verspilde energie. Kerkelijke eenheid is vaak een proces van drie stappen vooruit en twee achteruit. Dan is het wel eens moeilijk om het enthousiasme erin te houden. Willen we niet te veel?

Maar dan horen we onze Heiland bidden. En zijn verlangen ontsteekt ons verlangen. Zijn gebed zet ons weer aan tot bidden. Zijn belofte leert ons gelovig doorgaan. Maar hoe dan? Het zal alleen lukken wanneer we ook in de manier van ons werken laten zien dat we van God afhankelijk zijn.

wat je plaatselijk hebt bereikt, wil je ook landelijk beleven

Dat is de tweede consequentie van ons uitgangspunt: wij volgen niet ons eigen plan, maar we volgen de werken van Christus. Hij beperkt zich immers niet tot het wijzen van de weg; we kennen Hem als de Middelaar die hoogstpersoonlijk de weg is gegaan en daarmee de weg voor ons heeft gebaad. We volgen Hem. We kijken wat Hij doet en wat Hij ons voor mogelijkheden biedt. Zelfs als die anders zijn dan we van tevoren hadden gedacht. Want ook dat zijn we van Hem gewend: zijn daden zijn even verrassend als doeltreffend.

Van grenzen naar mogelijkheden

Een belangrijk verschil tussen het oude kader en het nieuwe voorstel van deputaten is dan ook dat de begrenzingen die in het oude kader waren aangebracht, in het nieuwe voorstel worden wegelaten.

We zeggen niet meer: als plaatselijk een CGK-gemeente en een GKV-gemeente willen fuseren, moeten ze wachten tot de landelijke eenheid compleet is. We zeggen nu: als de Here plaatselijk gemeenten zover tot elkaar heeft gebracht, dat ze niet langer gescheiden kunnen of willen optrekken, *dan willen we landelijk onderzoeken hoe een eventueel gefuseerde gemeente past in zowel het ene als het andere kerkverband.*

Ook zeggen we niet langer: kanselruil en dergelijke kunnen alleen met een kerk waarvan landelijk de betrouwbaarheid is vastgesteld. We zeggen nu: als zich plaatselijk openingen voordoen die landelijk nog niet in beeld waren, dan willen we vanuit het landelijk deputaatschap die kerk ondersteunen om, onder toezicht van de classis, te komen tot een verantwoorde invulling van de mogelijkheden die God hier biedt.

Er is dus wel meer aan de hand dan alleen het wegnemen van bepaalde begrenzingen. Nog meer dan het oude kader legt het nieuwe voorstel de nadruk op de relaties binnen het kerkverband.

Voor de muziek uit

Het probleem was immers dat een grotere vrijheid voor plaatselijk beleid met betrekking tot kerkelijke eenheid, spanningen kan oproepen in het geheel van de landelijke kerkgemeenschap. Wanneer sommige gemeenten menen voor de muziek uit te mogen lopen, geeft dat gemakkelijk aanleiding tot wrevel en wantrouwen bij de anderen die zich netjes in het gelid achter het muziekkorps hadden opgesteld.

Ook werd het gevaar gesignaleerd dat ruimte voor plaatselijk beleid de energie weg kan zuigen uit het landelijk overleg: waarom landelijk nog moeilijk doen, als het plaatselijk gemakkelijk kan?

Wanneer de eenheid die we zoeken echter van begin tot eind georiënteerd blijft op de ware eenheid in Jezus Christus, vallen deze moeiten weg. Want dan is het onmogelijk om als plaatselijke kerk je terug te trekken in je eigen knusse relatie met de naburige CGK of NGK. Het werk van Christus is toch breder dan mijn eigen regio? Plaatselijke eenheid die beleefd wordt als eenheid in Christus zal daarom altijd vragen om een grootschaliger vervolg: de ene Herder verzamelt uit alle volken die ene kudde! Zo hoeft plaatselijk beleid het landelijk overleg niet uit te hollen, maar kan er juist een extra stimulans aan geven: wat je plaatselijk hebt bereikt, wil je ook landelijk beleven.

Ook roept eenheid die gebouwd is op het fundament van Christus voldoende vertrouwen op van de overige kerken binnen het kerkverband. Dat sommige gemeenten voor de muziek uitlopen is dan enkel reden voor vreugde: zij zijn al dichterbij het doel dan we eerst hadden gedacht! Het muziekkorps zal het graag met blijde tonen ondersteunen, en degenen die erachter lopen, trappelen van ongeduld om te volgen op de goede weg naar eenheid in Christus als Heer.

Ds. K. Harmannij is predikant van de Gereformeerde Kerk te Den Ham en lid van het deputaatschap Kerkelijke Eenheid

Levenskracht

Gal. 4:6 God heeft de Geest van Zijn Zoon uitgezonden in onze harten, die roept Abba Vader.

Loskoop

In Gal. 4:5 lezen we over onze loskoop door de Zoon. Gods gave. In bijbels perspectief slaat dat op het loskopen uit een slavernij. Denk aan zondag 1: je bent eigendom van Jezus Christus, die je vrijgekocht heeft uit de heerschappij van de duivel. Bevrijd dus.

Wat kun je met je nieuwe status aan? Zijn we nu ook in staat zo tot de Vader te gaan dat Hij ons gebed verhoort?

Kunnen we wel meer dan verwachten als bedelaars behandeld te worden?

Toch nog slaaf?

We denken aan de afschaffing van de slavernij in de 19e eeuw. In de praktijk heeft die weldaad voor velen betekend dat de vrijgelatenen verder moesten zonder een zorgende heer en meester en werden overgelaten aan zichzelf. Opnieuw gebonden, maar dan aan andere meesters, behalve als er handgeld gegeven werd en hulp waarmee ze uit de voeten konden. Zo niet, dan was er opnieuw een harde meester: de honger en de ontbering.

Handgeld

Het evangelie geeft bij de boodschap van bevrijding ook de verzekering dat er hulp is om verder te gaan en God te dienen. Godzelf onderhoudt door Zijn Geest de gemeenschap met Hem, waardoor we nu al als erfgenaam van God kunnen leven, ook al zijn we van onszelf machteloos. Gal. 4:6 zegt het zo: God heeft de Geest van Zijn Zoon uitgezonden in onze harten, die roept Abba Vader.

We zijn dus niet aan onszelf overgelaten.

We dragen mee een ingebouwde Zender, die voor ons gebeden opzendt tot de heilige God. De lijn naar de "troon der genade" blijft door Hem open. De Geest van de Zoon bidt met ons mee. Dat handgeld van de genade wordt dagelijks uitgekeerd. God kent ons en onze zaak is bij God bekend.

Levenskracht

De Geest van de Zoon roept Abba, Vader, zo lezen we. De Geest roept met onze geest voor ons, die tot kinderen Gods aangenomen zijn. We zijn dus niet aangewezen op ons eigen gebed. Ook de voorbede van de Geest van de Zoon gaat uit. Rom. 8:26 en 27. En evenzo komt de Geest onze zwakheid te hulp; want wij weten niet wat wij bidden zullen naar behoren, maar de Geest zelf pleit voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen. En Hij, die de

harten doorzoekt, weet de bedoeling des Geestes, dat Hij namelijk naar de wil van God voor heiligen pleit.

Daarom weten we dat onze levenskracht verzekerd is. God laat alle dingen medewerken ten goede voor hen, die God liefhebben, die volgens zijn voorneemen geroepen zijn (Rom. 8:28).

Onze roep vanuit machteloosheid komt toch bij de Vader aan. En wij zijn ervan verzekerd, dat Hij de beloften ook vervult.

In onze soms biddeloze verlegenheid met de dingen van de dag is er de Medebidder. Zo worden wij geholpen door Zijn voorbede, ook als wijzelf niet weten wat we moeten bidden.

Gebedskring

Er zijn voorbidders om ons heen. God zelf heeft deze hulp gegeven; niet maar mensen. De Heer Christus pleit voor ons in de hemel (Hebr. 4:14); De Geest bidt met onze geest mee (Rom. 8:26). De toegang tot de Vader wordt door hen opengehouden.

Niet onze indringende stem, niet onze hartstochtelijke bede, niet de vele gebeden of de veelheid voorbidders garanderen Gods zorg. De bede van de Geest als de onhoorbare met-ons-samen-bidder en het pleiten in de hemel door de Heer Jezus Christus vormen de beschermende gebedskring om ons leven.

Deze gebedskring is voorgift op onze definitieve bevrijding!!

Bescherm

De weg naar de Vader op initiatief van Godzelf.

Het is Zijn werk in de Zoon, Jezus Christus. Zijn werken naar de beloften staat vast.

Hij draagt voort wie Hem aanroept als kind en erfgenaam.

Dat handgeld is genoeg.

Dat weten geeft levenskracht om dienst te blijven doen.

We worden verzorgd in leven en sterven als kind en erfgenaam.

Ds. A. Kamer is emeritus-predikant van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Noord en woont in Hoogland

A. Kamer ■

Overpeinzingen bij een collectezak

wandelen met God

Het wordt een wonderlijk stukje deze keer. Ik zeg het u maar direct. Het past ook eigenlijk helemaal niet in deze rubriek. Daarin horen ernstige stukken. Stukken die aan het denken zetten. En die te maken hebben met ons aller dagelijkse leven. Nu, dat heeft dit stukje niet. Dat weet ik haast wel zeker. Maar misschien zet het toch hier en daar iemand aan het denken. Dat is ten minste bij mij wel het geval geweest. Het was zo bekend. En tegelijk zo vreemd.

J.T. Oldenhuis ■

En toen kwam er zoveel boven, zo veel van vroeger. En het werd me zo vreemd te moede. Wat deden we toch? En wat doen we nog zo vaak? Ja, misschien moeten we toch maar eens samen beter gaan nadenken over wat we doen... Misschien past dit stukje toch nog wel een beetje in deze rubriek.

De zwarte zak

Het gaat over een collecte zak. Zo'n zwart fluwelen gevalletje, dat elke zondag bij ons allemaal rond gaat. Wie let er nog op? Het hoort er bij. Vroeger kwamen er drie verschillende zakjes langs. Ze hadden een verschillende letter vaak; K en D en C. Die letters stonden voor Kerk en Diaconie en de derde Collecte. Soms ook waren ze verschillend gekleurd. Zwart fluweel, rood fluweel, maar dat was het dan ook wel. Andere kleuren heb ik nooit gezien. Waarom geen blauw bijvoorbeeld, of geel of groen? Het is bij zwart en rood gebleven en zwart heeft altijd overheerst. Nu ja, dat is allemaal zo belangrijk niet. Sinds we bijna overal overgestapt zijn op de ene collecte is er zelfs van tweekleurigheid geen sprake meer. Er hoeft niet eens meer een letter op de zwarte zak te staan. Het is toch allemaal voor het ene doel. Dat wordt bijna altijd wel twee maal bekend gemaakt, maar ik heb niet de indruk, dat het veel uitmaakt. De diverse soorten munten zijn van te voren aan de kinderen uitgedeeld, en we laten ook zelf doorgaans dezelfde van te voren afgepaste hoeveelheid uit onze handen in de zwarte zak vallen. En als er al eens een tweede collecte wordt ingevoerd voor het bouwfonds, de aflossing, het orgelfonds, de dekking van het tekort of enkele andere speciale doeleinden, dan komt de opbrengst toch ook bijna altijd terecht in de kas van de kerk. Wat maakt het eigenlijk uit, nietwaar? Kerk of aflossing van schuld,

da's allemaal ten slotte voor de kerk. Dat bevordert de betrokkenheid dan ook niet erg. Als je je hand maar boven het zakje houdt en iets laat vallen... Het gaat eigenlijk precies zo als we het zeggen; er wordt gecollecteerd. Het hoort er nu eenmaal bij. We kunnen ons geen kerkdienst voorstellen zonder het zwarte zakje al of niet met een goudgekleurde letter er op.

Ver weg

De afgelopen maanden ben ik ver weg geweest. Ik was weer terug in Brazilië Ik zat in de kerk in Colombo. Dat is een voorstad van Curitiba, en daar is bijna veertig jaar geleden een stuk zendingswerk opgezet vanuit de kerk van Assen. Veertig jaar, dat is een generatie terug. Het is niet allemaal geweldig gegaan met dat zendingswerk. Maar er is wel een kerk ontstaan. En door het zendingswerk van de Canadian Reformed Church in hetzelfde grote Brazilië ontstonden er meerdere kerken duizenden kilometers verder op. Er is een kerkverband gevormd. Op de GS van Zuidhorn was een afgevaardigde van de Gereformeerde Kerken van Brazilië Er werd tot zusterkerkelijke contacten besloten. En nu zat ik daar in de Gereformeerde Kerk te Colombo. Er was zoveel bekends. En het was allemaal toch ook tegelijkertijd anders.

Een Gereformeerde kerkdienst

Aan de kerkdienst 's middags ging een gebedssamenkomst vooraf. We zaten in een kringetje. Er waren maar een paar mensen. Er was eerst een ronde waarin ieder kon zeggen, waar gebed voor werd gevraagd. Het waren vaak heel gewone dingen, heel dicht bij: een gebeurtenis in het gezin, ziekte van een familielid, zorgen over een vriend, een examen, de

jongeren, de kerkelijke gemeenschap. En toen baden we om beurten. Het ging heel ontspannen. Ieder deed mee, klein en groot. En ik verbaasde me soms over de formulering van de gebeden. Het duurde misschien al met al een half uur.

Intussen waren er al wat meer mensen binnen komen lopen. De deur stond ook altijd open. Niet alleen mensen kwamen binnen, ook alle geluiden die buiten de kerk te horen zijn: het luidruchtige feest van de burens, de knallende motor die voorbijreed, de galmende stem van de voorganger in een kerkgebouw even verderop, die vele malen versterkt over de hele wijk dreunde. In Nederland zouden we het hoogst storend vinden en de dominee zou misschien wel even wachten tot het wat rustiger geworden was. En er zouden misschien wel een paar mensen uit de kerk wegblijven, omdat ze er zoveel last van zouden hebben. Hier ging alles gewoon door.

Een paar gemeenteleden verzorgden de lofprijzing: ze hadden de liederen uitgekozen, er werd een bijbelgedeelte bij gelezen, één van hen sprak een gebed uit. Elk gemeentelid verzorgde zo'n lofprijzing op zijn of haar beurt. Zouden alle gemeenteleden in elke gemeente in Nederland zich zo laten inschakelen?

Daarna begon de 'echte' kerkdienst. We reciteerden samen een paar verzen die opriepen tot de lof op God. De ene keer was het Psalm 95:1, 2 en 5. Een andere keer Openb. 1: 5b-6 of Ps. 100:1-5. Het was zeer gevarieerd. En we deden allemaal mee: we zeiden het samen hardop. Het ging door ons heen. En de groet die daarop werd uitgesproken, kreeg heel direct de nadruk van een antwoord. Hoeveel rapporten zouden er voor moeten worden geschreven, voor we zoiets in Nederland zouden kunnen invoeren?

De schriftlezing had heel vaak de vorm van een alternatieve lezing: de voorganger las een vers, de gemeente las gezamenlijk het volgende, en zo ging dat verder, om en om. En ik dacht aan de vele en langdurige discussies 'ten onzent' over de vraag of de zusters der gemeente wel mochten worden ingeschakeld bij de schriftlezingen in de eredienst.

Het hoofdbestanddeel van de kerkdienst vormde de preek. Er liep een hondje tussen de stoelen door. Het was zo maar door de open deur komen binnen lopen. Onder één van de stoelen rolde het beestje zich op. Wat zou er gebeurd zijn, als zo'n beestje in één van onze kerken was komen binnenwandelen? Minstens algehele consternatie. Een baby ging van schoot naar schoot. Ergens achterin riep een kind. Het zou ons allemaal zeer gestoord hebben in onze kerkgebouwen. En de koster zou zich geroepen gevoeld hebben om in te grijpen. Hier was geen koster. En de dienst ging gewoon door.

De Nederlandse K van Kerk

En toen brak het moment van de collecte aan. Ergens onder van een plankje in de kathedr trok de dominee een collectezak te voorschijn. Ik keek m'n ogen uit. Het was het bekende zwarte geval. Helemaal de enige echte zwarte fluwelen zak met zowaar een grote gele K erop geborduurd. Hij ging net zo rond als in Nederland. En het enige verschil was, dat na elke collecte één van de diakenen een gebed uitsprak; de aanbidding van de gaven van de gemeente aan God ging altijd gepaard met een gebed. Daar konden we nog wel iets van leren.

Maar die zwarte zak met een K erop. Helemaal Nederlands. Ik heb er met verstand naar zitten kijken. Waar kwam dat geval toch vandaan? Was het ooit overgestuurd uit Nederland, door een volijverige zendingscommissie? Of had één van de zendelingen het ooit meegenomen? Het leek een overgewaaid rudiment uit een cultuur van een ver en vreemd land. Ik heb aan verscheidene gemeenteleden gevraagd, wat die K volgens hen toch wel moest betekenen. Want ik kon in het hele Portugese woordenboek geen woord vinden dat met een K begon. De letter K werd eenvoudig overgeslagen. Het had met de Hollanders te maken, zeiden ze. Ja, het was misschien wel iets van vroeger, toen die Hollandse zendelingen er nog waren. Maar niemand wist het precies. Maar wat die K betekende wist niemand. Het was ook door niemand ooit gevraagd, nee. Wie zou ze er ook antwoord op hebben kunnen geven?

Die kleine zwarte fluwelen collectezak met de grote gele K erop: het was helemaal een stukje Nederlandse kerkelijke cultuur zomaar overgeplant op vreemde bodem. En toen wist ik het weer...

Zo gaat dat

Veertig jaar geleden begon daar een stukje zendingswerk. Een paar Nederlanders streken er neer. Ze verkondigden het evangelie dat naar zijn aard universeel is. En wat er groeide moest Braziliaans zijn; pas als een kerk geworteld is in de eigen cultuur kan ze groeien. En daar waren ze intensief mee bezig. En hoeveel dingen waren er niet, zelfs zonder het te weten, zomaar overgepoot vanuit de vreemde verte. Die wonderlijke zwarte collecte zak was er het bewijs van en de gele K waar niemand meer iets van begreep, sprak boekdelen. Na bijna 25 jaar zag ik dat zakje mij nu voorbijkomen. En ik keek m'n ogen uit. En ineens drong het tot me door, dat ik het heel waarschijnlijk zelf geweest moet zijn die dit zakje als een erfenis van de Nederlandse koloniekkerk te Monte Alegre indertijd heb meegenomen, toen die kerk werd opgeheven, om het te gaan gebruiken in de kerkdiensten waarmee

we toen net waren begonnen. Zo ging dat dus. En je moet een generatie overslaan om dat zelf te ontdekken. Zelfkennis. En de vragen vernieuwden zich.

De kern

Hoeveel nemen we van ons zelf mee? En weten we dat altijd van ons zelf? Wat is de kern? En wat is iets dat 'uit gewoonte of bijgevoel' is aangegroeid? Wie kent zich zelf goed genoeg om dat precies te analyseren. Wat is de onopgeefbare kern van de boodschap van het evangelie? En wat is de onopgeefbare kern van

de kerk? Kan ieder dat voor zich zelf formuleren? Komen we dan ook uit bij dat wat we gezamenlijk belijden? Er ligt heel wat in de uitverkoop momenteel en van de weeromstuit willen anderen juist heel wat meer 'handhaven' dan wat werkelijk onopgeefbaar is. Dat zwarte zakje heeft me aan het denken gezet over me zelf en over wat er gebeurt als we het evangelie verkondigen. Over wat de K van de kerk betekent als de kerk in een ander land niet meer met een K begint.

Ds. J.T. Oldenhuis is emeritus-predikant van de Gereformeerde Kerk te Groningen-Helpman

persbericht

SERVING THE NXT GENERATION

Aankondiging van zes informatiebijeenkomsten in het land

Steunpunt Gemeenteopbouw organiseert zes informatieavonden in het land onder de titel "Serving the next Generation". We presenteren een programma voor bezinning en beweging voor het jeugd- en jongerenwerk binnen plaatselijke gemeenten. Een programma met complete hulpmiddelen om betrokkenen handvatten te bieden. Zo kunnen zij een proces van bezinning en beleidsontwikkeling uitvoeren in hun gemeenten – om jongeren die plek te geven die voor de hele gemeente dienstbaar is.

Verbonden zijn met jongeren

Een nieuwe generatie kerkleiders, jongeren van 12 t/m 25 jaar, treedt aan. Jongeren die beschikken over een enorme energie. Ze zijn in de kracht van hun leven en de vraag is hoe hun gaven, kracht en energie benut kan worden in de gemeente. We vragen met dit programma aandacht voor een intense betrekking met jongeren. De inzet is daarbij: het present zijn in het leven van jongeren. Dat jongeren echt merken: ik mag er zijn om wie ik ben. We geloven dat God ons daarin voorgaat. De Here Jezus wijst ons de weg. De enige weg om Hem te volgen is door Zijn navolgers te worden en in Zijn spoor te gaan. Steunpunt Gemeenteopbouw heeft hiertoe het programma "Serving the Next Generation" ontwikkeld.

Identiteit

Dit programma richt zich op je eigen leven als werker met jeugd en jongeren. Wie ben jij

als ambtsdrager, als ouder of jeugdleider. Je komt zelf in beeld als jij met jongeren een relatie aangaat. Wie ben je? Waar geloof jij in? Wat bezielt je? Welke overtuigingen draag je uit? Welk gedrag laat je zien? De ontmoeting met jongeren in het algemeen vraagt om eerlijk zijn, echtheid die oprecht is.

Route tot jeugdbeleid

In de zes avonden presenteren we verder ook een route om te komen tot jeugdbeleid en een eerste inventarisatie van methoden voor het jeugd- en jongerenwerk in de kerk.

Data en locaties

Zo God wil vinden deze avonden plaats

- Op 23.02.2005 in Hardenberg
- Op 24.02.2005 in Amersfoort
- Op 02.03.2005 in Zwolle en Rotterdam
- Op 10.03.2005 in Groningen
- Op 17.03.2005 in Eindhoven

Voor meer informatie en opgave zie www.steunpuntgemeenteopbouw.nl of bel (038) 4270400

We hopen dat de Here God dit programma wil gebruiken om zijn Naam groot te maken. Dat we Hem de eer geven om wie Hij is en wij mogen zijn in Hem. Huisgenoten, woonplaatsen van Christus. Navolgers van Hem. Richtingwijzers voor komende generaties jongeren.

Ballingen in het boek Daniël

Cultureel Bijbellezen 2

De Nederlandse Bijbellezer van nu komt geregeld voor vragen te staan, die te maken hebben met de cultuur. Waarom deden de mensen vroeger zo, hoe kan het dat wij bepaalde zaken zo anders ervaren dan de Bijbel beschrijft? Door de komst van vele migranten naar Nederland wordt die vraag sterker: hoe lees je de Bijbel? In een serie artikelen wil ik allerlei culturele aspecten aanwijzen in Bijbelgedeelten en daarbij verbanden met de multi-etnische samenleving van ons. Zaken als sociale verschillen, omgang met voedsel en de wereld van magie, bijvoorbeeld, spelen een rol tegenwoordig. Maar ook al in het Bijbelboek Daniël.

A.S. van der Lugt ■

Allerlei soorten

De ene vreemdeling is de andere niet. Ruth in Israël is anders dan Mozes in Egypte. En diezelfde Mozes is weer anders vreemdeling in Midian, na zijn vlucht, dan in Egypte. En die situatie kun je weer niet vergelijken met Daniël in Babel. Ik las ergens de volgende verhelderende alinea: "Te midden van de talrijke soorten van vreemdelingen kan men diverse typen onderscheiden:

- a. de vreemdeling als passant (reiziger, avonturier, toerist) tegenover de gevestigde vreemdeling (immigrant, balling);
- b. de vreemdeling als buitenlander tegenover vreemdeling in eigen land;
- c. de bevoorrechte vreemdeling (diplomaten, kooplieden, pelgrims) tegenover de gediscrimineerde (vijanden, zwervers, zigeuners, joden, kleurlingen)" (P.H.Schrijvers)¹⁾. Als wij de persoon van Daniël nader bekijken als 'vreemdeling' is dit een behulpzaam onderscheid.

Deportatie

Het boek Daniël verplaatst de lezer naar het land Babel. Daar bevindt zich in de 6e eeuw voor Christus een groot deel van de Joodse bevolking. Niet vrijwillig, zij zijn gedeporteerd. "Op de zevende dag van de vijfde maand in het negentiende regeringsjaar van koning Nebukadnessar van Babel trok Nebuzaradan, commandant van de lijfwacht en raadsman van de koning van Babel, Jeruzalem binnen. Hij stak niet alleen de tempel en het paleis in brand, maar ook alle huizen, in het bijzonder die van de rijken. Zijn solda-

ten haalden de muren van Jeruzalem omver. Nebuzaradan voerde weg wie nog in de stad waren overgebleven, een schamele rest, onder wie ook degenen die naar de koning van Babel waren overgelopen. Alleen de allerarmsten liet hij blijven voor de bewerking van de wijngaarden en de akkers"²⁾ (2 Koningen 25:8-12).

Let op de aandacht voor de sociale verschillen. De elite van het land wordt vernederd en onder dwang meegevoerd. De armen mogen blijven. Men verwacht blijkbaar van de laatsten geen opstand tegen de bezettende macht, terwijl welgestelden een tegenkracht kunnen ontwikkelen. Daarom worden de jongeren van die bovenlaag opgenomen in de cultuur van de koning. Dat kan hun eventuele anti-houding neutraliseren.

Bovenlaag

We worden geïntroduceerd in de hofkringen: "Nebukadnessar had aan Aspenaz, zijn hofmaarschalk, bevel gegeven Israëlieten naar Babel te brengen die tot de koninklijke familie of tot de voorname stand behoorden. Het dienden jongemannen te zijn die geen lichamelijk gebrek hadden en er knap uitzagen. Ze moesten in elk opzicht kundig en goed onderlegd zijn en een scherp onderscheidingsvermogen hebben. Ze moesten geschikt zijn om dienst te doen in het paleis van de koning." (Daniël 1:3-4).

Dit verschilt enorm met de leefwereld van de meeste allochtonen in Nederland. De Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen zitten bij ons grotendeels in de sociale onderlaag. De eerste generatie doet werk waar wei-

nig of geen opleiding voor nodig is; jongeren vallen vaak uit bij het onderwijs, maar weinigen stoten door tot de universiteiten. Zelfs zij die in hun thuisland behoorden tot de hogere laag of kaste komen in Nederland aan de onderkant te zitten. Dat heeft er mee te maken dat zij als arbeidsmigrant hier zijn binnengekomen. Sommigen vrijwillig, anderen min of meer geronseld door Nederlandse bedrijven. Of die mensen de consequenties van hun stap konden overzien is te betwijfelen. Anderen, leiders, politici, kunstenaars en anderen uit de elite, die gevlucht zijn voor onderdrukking of gewetensdwang, of echte ballingen hebben meestal een andere status. De Nederlandse regering kent een beleid van uitnodigen van vluchtelingen, die daarmee een bevoorrechte status in Nederland ontvangen.

Daniël kwam weliswaar niet vrijwillig naar Babel, maar hij kreeg wel privileges. Samen met zijn vrienden ondergaat hij de driejarige training die hen geschikt zal maken voor de hofhouding: onderwijs in de geschriften en de taal van Babylon, uitgebalanceerd voedsel uit de hofkeuken, en een andere naam (1:5-7).

Assimilatie

Het is niet zo moeilijk te zien dat dit een krachtig beleid van assimilatie is. Dat wil zeggen: deze buitenlandse kansrijke ballingen moeten zo snel mogelijk worden omgevormd tot loyale Babyloniërs. Het is goed te bedenken dat dit beleid ook echt *op die doelgroep* gemaakt is. We kunnen aannemen dat de gemiddelde Israëliet in Babylonische wijken of dorpen leefde (Ezechiël 1:2-3; Ezra 2). Daar hebben zij wellicht meer vrijheid gehad dan deze jongens aan het hof. Maar wat hen allen verbond was het verlangen naar huis. Een typisch kenmerk van de balling. Hij zal zich niet willen vestigen omdat hij liever niet van huis vertrokken was. Balling ben je niet uit vrije wil, maar uit noodzaak of door dwang. De loyaliteit met het land van her-

je ziet hier heel mooi hoe een balling zijn weg kan zoeken in een vreemde cultuur

komst blijft langer en dieper dan bij de arbeidsmigrant. Toch zal ook de balling niet ontkomen aan de dynamiek van de migratie. Je kunt nog zo sterk de oude willen blijven, de lichte of zware druk tot aanpassing hangt toch in de lucht.

Despoot

Voor Daniël en zijn vrienden is er de plicht tot gehoorzamen aan het koninklijke regiem. In het eerste hoofdstuk is dat de achtergrond voor hun moed: zij willen de eigen voedselwetten handhaven tegen de regels in. Bedenk hoe

gevaarlijk dat was (het is in niets te vergelijken met de toegenomen druk die de overheid nu op allochtonen in Nederland legt). Zij hebben te maken met een despoot. Nebukadnessar vraagt van mensen het onmogelijke en als zij hun beperktheid aangeven, ontsteekt hij even gemakkelijk in een dodelijke woedeaanval. Als de wijzen van Babel zijn droom niet kunnen weergeven, beveelt hij de dood van alle wijzen in het land (2:12). Wat denkt u van de reactie van de koning nadat de drie vrienden heelhuids uit de oven gekomen zijn? *“Daarom beveel ik dat iedereen die iets oneerbiedigs durft te zeggen over hun God, in stukken gehakt zal worden, tot welk volk hij ook behoort en welke taal hij ook spreekt. Zijn huis zal met de grond gelijk worden...”* (3:29). Dit laatste zien wij tegenwoordig de staat Israël doen bij de huizen van Palestijnse verdachten van terreuraanslagen. Nebukadnessar echter wil het doen bij ieder die iets kwalijks zegt van Israëls God. Hoe blij je kunt zijn met ieder die de naam van de HERE looft, dit is door angst en dreiging opgevoerd eerbied en dat kan niet de bedoeling zijn. Deze koning is dictator met absolute macht; het grenst aan waanzin (en een bepaalde periode is de koning dat ook geweest, lees hoofdstuk 4). Voor zo’n koning opgeleid worden vereist wat van je zenuwen en dan opgroeien tot een evenwichtige volwassene die ook kritisch en zelfstandig durft te zijn, dat is een wonder. Dat wonder voltrekt zich in het leven van Daniël, Sadrach, Mesach en Abednego. Zij kiezen niet voor non-coöperatie door hun loyaliteit aan Jeruzalem en het verwoeste land, zij leveren zich evenmin met huid en haar uit aan de Babel-cultuur, maar doen mee als balling, in eigen stijl.

Voedsel

Daarvan getuigt hun houding ten opzichte van het voedsel. Dat is voor veel westerse christenen een weinig overdacht deel van hun leven. Wij eten alles en wij eten veel. Dat laatste is ons niet als eer aan te rekenen, het eerste is een gevolg van het onderwijs van de Here Jezus. Hij verklaarde elk voedsel rein (Markus 7:19) Dat maakt ons ongevoelig voor de zorgvuldigheid waarmee overtuigde ‘buitenlanders’ in Nederland met hun voedsel omgaan. Vaag weten wij iets van moslims en varkens en misschien ook over Hindoes en runderen. Maar hoe dat precies op hun eetpatroon inwerkt, is voor velen compleet onbekend. Dat je je allochtone gasten niet zomaar je eigen Hollandse pot kan voorzetten is dan ook een openbaring, als je dat uitlegt. Laat staan dat Nederlanders (inclusief veel christenen) iets weten van het vasten. Een vreemde gewoonte in de ogen van weldoorvoede westerlingen. Maar mensen uit andere culturen hebben dankzij hun gebrek aan welvaart en door hun religieuze achtergrond nog iets behouden van een zorgvuldige omgang met voedsel. Daniël maakte het zelfs tot deel van zijn identiteit en

zo tot inzet voor het behoud van zijn zelfstandigheid in de opleiding.

Leiding

Met Gods hulp. “*God zorgde ervoor dat Daniël's verzoek in goede aarde viel*” (1:9). Het hoofd van de hofhouding gaat namelijk alleen voor het uiterlijk resultaat: de Jood zal er even gezond moeten uitzien als de andere kandidaten. Door Gods zegen wordt een proef van tien dagen een groot succes. De Joodse jongens zien er beter uit dan de anderen en daarmee is hun privilege onomstreden. Dit vormt het eerste voorval uit deze diplomatieke geschiedenis, en zal door andere gevolgd worden. Binnen de loyaliteit aan het gedwongen Babelse kader weten Daniël en zijn vrienden hun zelfstandigheid te bewaken, door hun keuze voor eerbied aan de HERE alleen (hoofdstuk 3), door hun eerlijkheid, ook bij slecht nieuws (hoofdstuk 4) en door hun trouw in hun gebedsleven (hoofdstuk 6).

Uiteraard is dat alles meer dan menselijk zelfvertrouwen. Hier is sprake van Goddelijke leiding en zegen. Toch zie je hier wel heel mooi hoe een balling zijn weg kan zoeken in een vreemde cultuur.

Het zijn er maar weinigen die het zo vergaat, juist omdat het verloop van je leven en het succes ervan maar deels in je eigen macht ligt als mens. Er zijn grotere machten werkzaam, kortom je hebt geluk nodig, of zegen. Het is maar hoe je het noemen wilt. Bedenk dat ook als wij de moeilijke weg van migranten en vluchtelingen in Nederland volgen. Zelfs met de grootste inzet en het sterkste doorzettingsvermogen kom je nog niet altijd tot succes.

Magie

Dat brengt mij op de combinatie van macht en magie in het boek Daniël. Is het u ook opgevallen hoe die hofwereld van Babel volloopt met wijzen, magiërs, waarzeggers en bezweerders? Het lijkt het Egypte van Mozes wel! Het is voor ons een curieus nieuwsfeit dat we horen dat de vroegere koningin Juliana een gebedsgenezers tot huisvriendin had en zich esoterisch liet voorlichten. Maar in veel oosterse landen is het tot op de dag van vandaag normaal dat machthebbers zich laten omringen door deskundigen die een band met het hogere hebben. De astrologen hebben veel werk in de Indiase top en misschien vormen de predikanten als raadgevers voor de bewoners van het Witte Huis wel de christelijke variant. Dat heeft te maken met een bepaald wereldbeeld: “De mens is niet alleen op de wereld. Hij maakt er deel van uit, van de gehele kosmos, en hij voelt zich ook verbonden met de gehele wereld, niet alleen met de dieren en de planten die groeien en sterven zoals hij, maar met het totale natuurlijke milieu en zelfs met de hemellichamen” 3) Het

is toch ook zo gek nog niet dat machthebbers zich laten leiden door mensen met een visie op het hogere, althans als het voortkomt uit eerbied van de vorst.

Wereldbeeld

Echter, meestal speelt er wat anders: de hogere machten van sterren, geesten, goden en godinnen moeten onderzocht worden op gunstige tijden en gelegenheden, zodat de visie van de vorst met succes kan worden uitgevoerd. Zo ook in Babel: “De Babylonische wereldbeschouwing was wel in bijzondere mate antropocentrisch gericht doordat letterlijk alle opmerkelijke verschijnselen en gebeurtenissen in de buitenwereld in onmiddellijk verband werden gebracht met het menselijk lot. De rangschikking en verklaring van zulke voortekens, die zich buiten hun toedoen voordeden, en de afwering van het dreigende ongeluk door middel van rituelen en bezweringen was de taak van de meest talrijke en invloed-

veel bekeerde moslims spreken over dromen die hen een eerste kennismaking met Christus bezorgden

rijke priesterklasse der ‘reinigingspriesters’ of bezweerders, met hun machtige opperpriester aan het hoofd” 4). Waar Daniël zich dus in een dergelijke klimaat begeeft, wordt hij door God bovenmate begiftigd met inzicht, zodat hij de geestelijke machten van destijds doet verbleken. De dromen, visioenen en hun uitleg blijken van Godswege gestuurd en middel om in deze Babelcultuur de overmacht van de HERE te demonstreren, en zo de bescherming van zijn volk.

Concreet

Het is voor ons als westerse christenen goed om dit niet direct te vergeestelijken of via analogie op iets van ons leven te betrekken. De omgang met migranten en vluchtelingen uit andere culturen vereist van ons een openheid voor het ongrijpbare gebied van de droom en de geestelijke machten, engelen en demonen. Het is niet voor niets dat veel bekeerde moslims spreken over dromen die hen een eerste kennismaking met Christus bezorgden.

Ik kom Hindoestaanse christenen tegen die vragen naar de betekenis van hun dromen. Anderen zijn uiterst gevoelig voor voorgevoelens en zien daarin de leiding van God. *Voodoo* is een actueel en gevaarlijk middel in de strijd tussen mensen als het gaat om jaloezie, haat en wraak. In Suriname of op de Antillen, denkt u? Vergis u niet, gewoon in de Bijlmer of in het Nieuwe Westen van Rotterdam. De *obiaman* en de *loekoeman* doen ook hier hun werk en de vraag is of gereformeerde christe-

nen voldoende open staan voor de geestelijke strijd die dat met zich meebrengt. Dergelijke zaken zijn geen inbeelding of fantasie van mensen die licht psychotisch zijn. Het is de werkelijkheid, die met de komst van andere culturen ook de Nederlandse wereld beïnvloed en gevarieerder maakt.

Neutrale overheid?

Dit verklaart voor een deel de verbazing van veel buitenlanders over het godloze van onze samenleving en speciaal de overheid. Het seculiere liberalisme is een krachtige stroming in Nederland. De C van christelijk komt in de politiek maar beperkt tot uiting. De scheiding van kerk en staat, die ook door christenen wordt gepropageerd, wekt al snel de indruk dat de staat volstrekt neutraal moet zijn, niet alleen tegenover de burgers maar ook tegenover God. De christenen die een staatsvisie ontwikkelen zijn het onderling niet

deze loyaliteit aan God in de hemel is geen tegen-instantie tot de loyaliteit aan de wereld hier beneden

eens hoe die ingevuld moet worden. De staatkundig gereformeerden huldigen een theocratische visie, anderen komen vanuit de woorden van de apostel Paulus over de overheid als 'dienares van God' tot de hoop op publieke erkenning van Gods eer en macht door de Nederlandse overheid. "De overheid moet beseffen en ook publiek erkennen in de dienst van God te staan. Zo moet ze overeenkomstig Gods wet haar begrensde taak verrichten. De scheiding van kerk en staat moet zeker gehandhaafd worden; overheden moeten de grenzen verdedigen. Maar daarmee staat de overheid niet buiten de geschiedenis die God met de wereld gaat. De hele schepping bestaat tot eer van God; ook overheden worden tot dienst en lof geroepen", aldus dr.K.Veling⁵⁾. Toch blijft de werkelijkheid ver achter bij dit ideaal. Vele allochtonen komen uit culturen waarin staat en godsdienst veel nauwer verbonden zijn, en soms op een even verwrongen manier als destijds in Babel. Het is goed om die kloof te zien. Dat geeft misschien enig gevoel voor het onbegrip van vreemdelingen in Nederland.

Christen als balling

De figuur van de balling dient vaak als beeldspraak ter typering van de christen in de wereld. Dat wil zeggen dat christenen onze oriëntatie niet op de wereld, maar op 'thuis' hebben. Dat thuis ligt niet achter ons, maar voor ons: het koninkrijk van God, dat komt. "Maar ons vaderland is in de hemel, vanwaar wij ook de Heer Jezus Christus als onze redder ver-

wachten" (Filippenzen 3:20).

Deze loyaliteit aan God in de hemel is geen tegen-instantie tot de loyaliteit aan de wereld hier beneden. Wel geeft het een koers aan. Christenen zullen zich nooit rest-loos aan de wereld geven: "...wie zich bezighouden met aardse zaken, laten zij er niet in opgaan. Want de wereld in zijn huidige vorm is aan het voorbijgaan", schrijft de apostel Paulus (1 Korinte 7:31). Deze reserve in de wereld uit zich door bepaalde keuzen: je doet niet in alles mee, maar kiest in zelfbeheersing voor een eigen stijl, die te maken heeft met je hoogste loyaliteit, de HERE. Zoals Daniël en zijn vrienden keuzen maakten inzake voedsel, eerlijkheid en aanbidding, worden ook wij geacht een christelijke eigenheid te tonen in onze cultuur.

Wereldmijding?

De westerse wereld is wel vergeleken met een Babel-cultuur. En onze positie als christen met die van Daniël: balling zijn. Sommige christenen kiezen voor een afkeer van bepaalde technieken en ontwikkeling in de westerse cultuur (bijvoorbeeld tv en internet). Hun motief is hoogstaand: liefde tot God. Maar vraagt de HERE van ons wereldmijding? De Joodse jongens, zoals Daniël en zijn vrienden, zullen hun ogen uitgekeken hebben in de hoog ontwikkelde samenleving: de hangende tuinen van Nebukadnessar vormden één van de zeven wereldwonderen. Daniël weigerde niet zijn opleiding of een staatsambt. Daarmee liet hij merken dat hij geloofde dat God hem een plaats gaf in die Babylonische wereld. Wat hij wel deed was het behouden van een vrome levenswandel. Zelfs bij een verbod op gebed volhardde hij erin (Daniël 6). Kortom, hij was bereid te lijden voor zijn principes. Maar wel binnen het systeem waar hij zijn werk deed. Zo kun je als christen ook nu voor dilemma's komen te staan. Bijvoorbeeld in de gezondheidszorg: mag je meewerken aan bewust

het behouden van een vrome levenswandel

levensbeëindigend handelen? Of bij de burgerlijke stand: ben je verplicht een homohuwelijk te sluiten? Of in de omgang met uitgeprocedeerde asielzoekers: mag je meewerken aan bescherming als de overheid mensen wil uitzetten? Het vraagt veel gebed en fijngevoeligheid 'om te beoordelen waarop het aankomt' (Filippenzen 1:9), maar een weglopen voor verantwoordelijkheden is geen goddelijk gebod.

Spiegel

We mogen blij zijn, dat wij niet in een despotische toestand leven als Daniël en zijn vrienden destijds. Van hen werd meer Geestelijke moed gevraagd dan tegenwoordig van ons. Misschien

onderschatten wij de druk van de westerse cultuur, maar over het algemeen kun je nog ver komen met eerlijkheid over gewetensbezwaren. Mogelijk zal dat in de toekomst veranderen. De HERE belooft zijn bijstand. Misschien kunnen wij het leven en de strijd van de vreemdelingen in ons midden alvast eens goed bekijken: zo zie je hoe een mens worstelen kan met loyaliteiten. Een spiegel voor christenen.

Ds. A.S. van der Lugt is predikant van de Gereformeerde Kerk te Rotterdam-Centrum (voor werk onder minderheden)

1. W.L.Idema, P.H.Schrijvers, P.J. Smith (red), *Het beeld van de vreemdeling in westerse en niet-westerse literatuur*, Baarn 1990, p.7
2. Ik maak gebruik van de vertaling van de Groot Nieuws Bijbel (1996)
3. Aldus prof.dr.Th.P. van Baaren in *Antwoord, gestalten van geloof in de wereld van nu*, Amsterdam 1989 (derde druk), p.20
4. Prof.dr. F.M.Th.de Liagre Böhl, *De Babylonisch-Assyrische godsdienst (Sumer en Akkad)* in: prof.dr.G van der Leeuw, *de Godsdiensten der wereld II* (derde druk onder redactie van prof.dr.C.J. Bleeker), Amsterdam 1956, p. 91. Ik heb de getranscribeerde Babylonische en Sumerische woorden uit het citaat weggelaten, ASvdL.
5. Dr.K.Veling, *De dienst van de overheid, aard en grenzen van de overheidstaak*, Barneveld 1987 (publicatie van de Groen van Prinstererstichting nummer 55), p.61

Nederlandse Stichting "Verpleegkundigen voor Israël"

Ook uw steun is nodig!

De V.V.I. stelt zich ten doel:

Israël helpen met de verpleging
van alle bevolkingsgroepen,
ongeacht afkomst en overtuiging.

Verpleegkundige Hulp

discrimineert niet...

Giften graag op giro 3885840

t.n.v. Penn. VVI, Postbus 903,

3100 AX Schiedam

Inl.: Secretariaat tel 010-4137951

email: adm.vvi@tiscali.nl

Ook bemiddeling bij uitzending vrijwilligers

Geeft u óm Israël, geef dan vóór Israël

KERNREDACTIE:

Drs. G.J. van Middelkoop,
Prof. Dr B. Kamphuis

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. E.A. de Boer, Drs A.L. Th. de Bruijne,
Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel,
Drs. B. Luiten, Drs K. de Vries, J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, Drs E. Brink, J.M. de Jong,
Drs. A.S. van der Lugt, Dr J. Smelik,
Drs. H. Veldman

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3653552

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per
post via bovengenoemde postbus.

Uitgever: Print Media.bv, Bedum
Technische realisatie:
Scholma Druk bv. Bedum

ADMINISTRATIE EN ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.
Telefoon: 050 - 3013636.
Fax: 050 - 3012732
(o.v.v. Reformatie).
E-mail: reformatie@scholma.nl
Aanlevering advertenties in overleg.
ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,50 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 109,00
- abonnementsjaar loopt van
1 januari t/m 31 december

- opzegging van het abonnement dient 1 maand voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar schriftelijk of per e-mail te geschieden (voor 1 december)

Losse nummers € 1,50 (incl. Porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en slechtzienden. Tel. (0341) 565477.

ADVERTENTIES:

Prijs: € 0,45 per mm.
Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

Vlugschrift over Zuidhorn II (slot)

Ds. J.M. Goedhart vecht voor de zondag als dag van de HERE, juist in het Nieuwe verbond. Hij koos voor het wapen van een brochure en richt deze pijl op artikel 52 van de Acta van Zuidhorn. Dat is de tekst waarin verwoord wordt waarom verzoeken om revisie van de uitspraken van de synode te Leusden in 2002 zijn afgewezen, en wel inzake de fundering van zondagsrust.

E.A. de Boer ■

Ook als we samen voor de zondag vechten, is er soms verschil in de wijze waarop. Goedhart richt kerkrechtelijke pijlen op artikel 52 van Zuidhorn, omdat hij meent dat de laatste synode ten onrechte Leusden verdedigde. Hij is ervan overtuigd dat Leusden een gat in de dijk van de zondagsheiliging had moeten dichtten. Heeft die synode in 1999 inderdaad de dijk verzwakt en over tweeërlei fundering gesproken?

Twee meningen: waarover?

Wat is de verdere inhoud van het vlugschrift, behalve de geldigheid van de zes punten van Dordt (waarover ik vorige week schreef)? Goedhart gaat vooral in op de 'twee meningen'. Hij meent dat nog altijd niet het bewijs is geleverd dat er altijd twee meningen in de kerken hebben bestaan. Twee meningen waarover precies? De schrijver stelt: er zijn wel verschillende visies over de *invulling van de zondag* (23). Niet over (de geldigheid van) het vierde gebod zelf of over de zondag. De vraag is of dát is wat Leusden en Zuidhorn bedoeld hebben: dat er altijd al twee meningen over het vierde gebod bestaan hebben?

We hebben hier te maken met een punt dat door de tamtam van *Reformanda* en de LWVKO is vervormd. De uitdrukking 'twee meningen' is zo een eigen leven gaan leiden in het oerwoud van voorlichting. De eerlijkheid gebiedt te erkennen: dat is door de wisselende formuleringen van Zuidhorn ook wel een beetje in de hand gewerkt.

- Zuidhorn spreekt van 'meerdere visies op de betekenis van het vierde gebod' (*Acta*, art. 52, besluit 2, grond 1). Dat de nadruk op 'betekenis' moet liggen is in de tekst niet zichtbaar.
- Ook is sprake van 'de aanhangers van verschillende visies op de betekenis van het vierde gebod' (besluit 3) en 'meningsverschillen' (grond 1 daarbij).

Het was beter geweest dichtbij de zorgvuldig

gekozen formulering van Leusden te blijven, nl. dat er 'verschil van mening is geweest over de vraag of uit de Schrift *dwingend* kan worden aangetoond dat er voor de nieuwtestamentische kerk een *rechtstreeks gebod* van God is om de *zondag* als rustdag te vieren' (cursief EADB). Nota bene: het bedoelde 'verschil van mening' gaat niet over de vraag of het vierde gebod al of niet van kracht is. Het betreft slechts de vraag of in de *bewijsvoering* van het rusten op zondag verschillende benaderingen mogelijk zijn. Dat het de synode te Leusden speciaal om *exegetische en ethische* bewijsvoering ging, blijkt bijv. uit het rapport-Huttenga dat op een concreet element wijst:

'In de Gereformeerde Kerken *verschillen de meningen* over de vraag: is er een sabbatsgebod sinds de schepping' (oorspronkelijk cursief, *Acta Zuidhorn*, art. 52, onder materiaal). Vijf dergelijke punten van bijbelse argumentatie worden daar opgesomd.

Als Zuidhorn spreekt over 'meerdere visies op de betekenis van het vierde gebod', moet het woord 'betekenis' onderstreept worden. Het gaat om de precieze betekenis voor de kerk in het nieuwe verbond die niet de zevende dag, maar de zondag viert. *Reformanda* heeft er een slagzin van gemaakt: alsof de synode uitsprak dat rustig geleerd mag worden dat het vierde gebod niet meer geldt. Op de keper beschouwd is dat verdraaiing van de woorden. Scheppen van onvrede in de kerken.

Aanvliegroutes

In het rapport zijn deputaten van de woordkeus van Leusden uitgegaan. Ze toetsen er in drie hoofdstukken ('houtskoolschetsen') die stelling vanuit de kerkgeschiedenis. Anders verwoord: zijn er verschillende aanvliegroutes geweest van het vierde gebod naar de zondag in Nederland? De kerken moeten beoordelen of het daar geschrevene overtuigt.

In het vervolg van de brochure blijkt waarom de geldigheid van de zes regels van Dordrecht

voor ds. Goedhart zo belangrijk is. Over de uitspraken van synoden in de 19e eeuw merkte de commissie te Zuidhorn op: die hebben in de kerken geen rechtskracht meer. En dat heeft ds. Goedhart in de eerste helft van zijn brochure zelf aangetoond. Maar in de tweede helft haalt hij die 19e eeuwse uitspraken weer terug door te zeggen: maar 'zij gingen wel allemaal uit van wat ook de synode van Dordt 1618-19 uitsprak' (18). Formeel waren die besluiten niet meer geldig, maar inhoudelijk spraken zij met één mond. En wel op grond van Dordt.

Ook over dit deel van de geschiedenis is een hoofdstuk in *Zondag - HEERlijke dag* te lezen. Het is dus niet aan mij om inhoudelijk op de tweede helft van ds. Goedharts brochure in te gaan. Als je de geschiedenis leest vanuit de vraag 'is er over de geldigheid van het vierde gebod verschil van mening geweest?', heeft Goedhart gelijk. Nee, ook in de 19e eeuw niet, zoals uit de uitspraken van synoden blijkt. Maar als je inzoomt op de echte vraag wordt het anders: *of er in de bewijsvoering op exegetische en ethische punten verschillend gewerkt is.*

Een korte schets:

- In de vroege kerk namen sommigen als startbaan voor de ethiek de dag van Christus' opstanding en noemden het vierde gebod niet om de zondag te funderen.
- Later namen anderen als startbaan: Gods rusten op de zevende dag of de vermoede instelling van de sabbat op die dag. Op de vliegroue wordt dan altijd het vierde gebod aangedaan om tenslotte bij de zondag te landen.
- Anderen startten bij het vierde gebod, in de woestijn geoeft en bij Horeb gegeven.

Ook zij landen op het veld van de zondag. Bijna altijd is de vraag in het vluchtplan: hoe tekenen we de koerswijzing tussen oude en nieuwe verbond in het vluchtplan in? De eindbestemming wordt immers, onderweg met Christus aan boord, gecorrigeerd: eerst was het de zevende, dan wordt het de eerste dag. Dat roept, terugkijkend op de afgelegde route van Gods volk, vragen op. Daarover ging het verschil van inzicht: welke bagage wordt meegenomen bij de overstap van sabbat naar zondag die we in Christus maken?

Zondag als sabbat

Het is een feit dat niet veel kerkleden zich van dit 'verschil van mening' bewust zijn geweest; veel predikanten evenmin. De hoofdstroom van prediking en onderwijs is eeuwen lang geweest: de zondag is in plaats van de sabbat gekomen. Zoals de doop in de plaats van de besnijdenis gekomen is. Over die parallel schrijft Goedhart: 'Waarom hebben we er eigenlijk moeite mee aan te nemen dat de zondag als sabbat in de plaats gekomen is van de zaterdag als sabbat?' (23) Deze zin en woordkeus geven mijns inziens exact aan hoe lange

tijd de ethiek van de zondagsheiliging *als christelijke sabbatsethiek* geleerd en gepraktiseerd is. Daarom leek ds. D. van Dijk een vreemde eend in de bijt (vgl. p. 15).

De vergelijking met de doop van de kinderen lijkt een overtuigend argument. We leven toch niet bij een enkele bijbeltekst? Wie om die ene tekst vraagt waarin de zondag aan het vierde gebod gekoppeld wordt, doet hetzelfde als wie zegt: waar staat in het Nieuwe Testament dat een kind gedoopt moet worden? Dat noemen we biblicisme. Maar men vergeet: ten bewijze dat kinderen niet van de doop in de Drie-enige God mogen worden uitgesloten, hebben we *de leer van het verbond*, de eenheid van Gods verbond en heilsbelofte. Zo is de lijn van sabbat naar zondag niet met een enkele bijbeltekst te beslissen. We hebben een *denklijn* nodig: hoe voltrekt zich de vervulling van de wet in Christus en hoe komt het vierde gebod daarin tot uitdrukking?

Het bedoelde 'verschil van mening' was *theologisch* van aard. Lange tijd bleven die vragen onder de oppervlakte. Dat kon, omdat de zondag wettelijk beschermd was en omdat de ethiek gestempeld was door het puritanisme. Zondagsviering werd onderwezen als sabbatsheiliging. 'Wat mag op de dag des HEREN wel, wat mag niet?' Maar de oudere vragen staken de kop op: die over de wijze waarop de zondag met het vierde gebod in verband staat. Ontwikkeling in de maatschappij: de zondag wordt economisch gezien steeds meer een werkdag. Logisch dat bij nieuwe vragen ook de vraag naar de fundering opkwam. Dat is geen bewijs van afval, maar van levend kerk zijn. Maar hierin hebben de predikanten en theologen wel wat aan de kerkleden uit te leggen. Omdat onze voorgangers de lijn van de sabbatsethiek zolang hebben uitgedragen. Dat is de reden waarom het rapport *Zondag - HEERlijke dag* wat aan de lange kant is. En in boekvorm aangeboden wordt.

Nietigverklaring?

Ds. Goedhart komt tot de conclusie dat de synode te Amersfoort 2005 artikel 52 van Zuidhorn nietig moet verklaren. Hij besluit met zijn persoonlijke ervaring van de Vrijmaking te vertellen. En van de beproeving die hij in het huidige kerkelijk leven ervaart: beproeving van de Here 'om te testen of we wel trouw bléven en blijven' (26). Maar hij onderstreept: de situatie is nu niet zoals in 1944! En hij distantieert zich zo nadrukkelijk van de weg waarop dr. P. van Gurp kerkleden leidt. Goedhart vraagt: 'We kunnen toch nog wel volop met elkaar praten en discussiëren? Op een goede manier?' Ik ben blij met dit slot. 'We hebben elkaar toch niet opgezocht, maar we zijn toch door de Here Zelf, door zijn Heilige Geest met diens heilig Woord, bij elkaar gebracht, samen vergaderd?' De emeritus-predikant eindigt zijn brochure met een bewogen

oproep over de veranderingen: 'Weet men wel dat heel veel van deze zaken de kerkmensen moe maken?' Ik onderstreep wat ik aan het begin schreef: ook als we het niet eens zijn over de methode om op te komen voor de zondag, weet ik mij met ds. Goedhart schouder aan schouder te staan in de verdediging van de dag van de HERE.

Mijn vraag is: zal nietigverklaring van artikel 52 van Zuidhorn helpen rust weer te brengen in de kerken? Wat mij betreft mag zwakte of onjuistheid in de besluiten aangetoond worden. Ik heb er geen enkele behoefte aan te verdedigen wat aantoonbaar fout is. Maar ik weiger de vertekening, zoals door *Reformanda* volgehouden wordt, te aanvaarden. Ds. Goedhart schrijft oprecht en bewogen. Maar met nietigverklaring van Zuidhorn worden de bezwaren tegen Leusden toegestemd. En wordt de vertekening door *Reformanda* in feite geaccepteerd. Ik zie liever een vredeachtend voorstel om de uitspraak van Leusden te corrigeren, zodat eens en voor al de vertekening uit de weg geruimd wordt.

Rectificatie

Ik maak van de gelegenheid gebruik om een mogelijk misverstand te voorkomen. Op p. 154 van ons boek *Zondag - HEERlijke dag* geven wij ds. Goedharts mening zo weer: 'Hij schreef uitvoerig over de eenheid van de wet en gaat ervan uit dat alle Tien geboden al vanaf de schepping golden'. Voor alle duidelijkheid had daarbij het woord 'inhoudelijk' aan moeten worden toegevoegd. De Tien geboden zijn bij Horeb afgekondigd, maar golden - zo stelde ds. Goedhart - wat hun inhoud betreft al voor de eerste mensen.

Dr. E.A. de Boer is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zeist en lid van het deputaatschap 'Vierde gebod en zondag'

persbericht

GEMEENTENPROJECT START NIEUW LEERWERKTRAJECT

Op vrijdag 25 februari 2005 gaat het 8e leerwerktraject van GemeenteNproject van start. Dit traject is bedoeld voor jongvolwassenen binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Ook deelnemers vanuit de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn welkom. In het tweejarig traject krijgen deelnemers zicht op het werk van Christus in de gemeente. Ook leren zij om hun eigen gaven gericht in te zetten voor kerkelijk opbouwwerk.

Nieuw

Het traject bestaat uit 5 studiedagen en 4 weekends. Tijdens deze ontmoetingen geven docenten gerichte trainingen aan de deelnemers. Ook valt een studiereis naar de roots van de Reformatie binnen het traject. In het afgelopen jaar is het Leerwerktraject inhoudelijk vernieuwd. Zo is er in de training meer aandacht gekomen voor het ontwikkelen van leidinggevende capaciteiten.

GemeenteNproject

Vanaf 1996 is GemeenteNproject actief op het terrein van vorming van jongvolwassenen binnen de gereformeerde kerken (vrijge-

maakt), in de overtuiging dat de kerken over een grote kapitaal aan jongeren beschikken. GemeenteNproject biedt handvatten en kennis op het gebied van ontwikkeling van de gemeente van Christus. Zo ziet GemeenteNproject kans om te fungeren als werkplaats en ontwikkelcentrum voor deze groep. De missie van GemeenteNproject luidt: gemeentelieden toerusten tot christenen, die hun omgeving in beweging zetten. In de praktijk doen we dit met behulp van verschillende instrumenten: *leerwerktrajecten, studiereizen en congressen*

Plaats en tijd

Het Leerwerktraject gaat van start in Elst op vrijdagavond. Adres: NJHC-herberg (Stay Okay) Veenendaalsestraatweg 65; 3921 EB Elst. Voor informatie en opgave: www.gemeentenproject.nl.

Voor informatie over dit persbericht:
J.H.Smit, voorzitter GemeenteNproject
Van der Flierhof 1
3861 DP Nijkerk
tel. 033-2457274

Gemeentestichting:

Gaat evangelisatie dan nu echt werken? (1)

evangelisatie en
zending

Voorjaar 2004 vond in Amsterdam in de historische Noorderkerk de studiedag “De stad, frontlinie van de kerk” plaats. Daar werd de visie van de Amsterdamse kerken voor gemeentestichting gepresenteerd. Dr. Siebrand Wierda, Christelijk Gereformeerd predikant in Amsterdam, lichtte deze visie toe.

Zomer 2004 stond er een uitvoerig artikel over gemeentestichting in de ZoZ-bijlage van het Nederlands Dagblad, onder de uitdagende kop “Bij nul beginnen - Gemeentestichting dringt zich op als ideaal”.

K. van den Geest ■

De generale synode van Zuidhorn in 2002 besloot om het gemeentestichtingsprogramma van de twee vrijgemaakt-gereformeerde Amsterdamse kerken te gaan steunen. Twee missionaire predikanten zijn inmiddels aan het werk. Het is de bedoeling, dat zij overgaan tot het stichten van nieuwe gemeentes, dochters van de bestaande kerken.

Al met al lijkt gemeentestichting daarmee als nieuwe benadering in de evangelisatie definitief op de kaart te staan. Hoog tijd om er hier eens wat meer aandacht aan te geven. Wat is gemeentestichting? Waarin verschilt deze aanpak van de tot nu toe gebruikelijke werkwijze? Is gemeentestichting nu hét middel, dé methode die zál (gaan) werken? Als een panacee voor het al lang kwakkelende evangelisatiewerk: nú zullen de nieuwe christenen gaan toestromen...

Amsterdam, die grote stad...

We kunnen wel stellen, dat Wierda een belangrijke denker is achter de plannen in Amsterdam. Hij heeft iets van een charismaticus: op de studiedag wist hij zijn toehoorders vanaf de eerste minuut te boeien. Bij het horen van zijn verhaal móet er iets in je gaan gloeien!

Die denkkraft is belangrijk. Dat de kleine kerken in Amsterdam iets willen, was al heel lang duidelijk. Na jaren van evangelisatiecampagnes met E & R in het Bijlmerpark kwam rond 1990 de Amerikaanse zendingsorganisatie *World Harvest*

Mission in Amsterdam aan. Men zocht samenwerking met bestaande kerken en gesteund door jongerenteams uit de VS begonnen de evangelisatieprojecten in de binnenstad van Amsterdam.¹

Toch kwam het niet tot een grote instroom van nieuwe leden, het bleef bij enkelingen. Het straatwerk in samenwerking met WHM had als nadeel, dat er vooral contacten ontstonden met buitenlandse toeristen. Wie je zo niet bereikt, dat zijn de echte inwoners van Amsterdam. Die zijn vaak zo gewend aan straat-evangelisatie, dat ze doorlopen zodra ze in de gaten krijgen: “o, dat gaat over Jezus” (wat je soms letterlijk hoorde zeggen). Wel kreeg je ook zonder doelgerichte evangelisatie op ‘natuurlijke’ wijze te maken met buitenkerkelijken. De Oosterparkkerk bijvoorbeeld staat op een punt, waar regelmatig mensen van de straat af even binnen komen lopen. Ze staan dus gewoon op de stoep! En daar laat je ze toch niet staan!

Zo kwam steeds meer de vraag op: hoe kun je juist ‘echte’ Amsterdammers met het evangelie bereiken? Een wijkgerichte werkwijze werd opgezet, zodat je in de directe woon-omgeving van christenen mensen kunt introduceren in gemeentekringen en in aanraking brengen met het evangelie (“het evangelie op loopafstand”). Dit stuitte wel op een ander probleem: het verloop in het ledenbestand van de stadskerk,

waardoor de continuïteit een knelpunt is (gemiddeld woont driekwart van de kerkleden niet meer dan zo’n vier jaar in Amsterdam!). Zo groeide in de jaren negentig het inzicht, dat de kleine stadskerk niet zonder steun van zusterkerken kan. Je mag kerk van Christus zijn in een grote stedelijke omgeving met honderdduizenden inwoners die het evangelie niet kennen! Je kunt dan zeggen: wij beginnen hier niets. Of dat gegeven schud je wakker, zodat je samen zegt: wij móeten hier zijn! Maar dan hebben we steun nodig. Die kwam eerst via de classis, en tenslotte vanuit de synode, die groen licht gaf voor het aanstellen van twee evangelisatie-predikanten. Daarmee geven de kerken een geweldig stuk vertrouwen. We moeten bidden, dat zij daar met geestelijke steun en gebed bewust achter zullen staan!

Het enthousiasme is er, de noodzaak wordt (al jaren) gezien. Maar het kan niet zonder gedegen visie. En dat is de bijdrage van (onder meer²) Wierda. Niet alleen biedt zijn visie een goede fundering voor het werk, ook is zij onmisbaar voor het draagvlak in de gemeente en in de kerken. Zonder een degelijke ondergrond blijft het risico, dat er wel prachtige plannen zijn, maar dat de steun daarvoor uiteindelijk toch weer afbrokkelt. Wat is realisme als je Christus volgt? Is dat zeggen, dat Amsterdam te groot en ‘godeloos’ is om

daar ook nog maar iets te willen? Er was een tijd, dat men dat dacht. Er was soms een sfeer van: wie is straks de laatste om het licht uit te doen? Een overlevings- of sterfhuis-scenario: "hoelang houden we het nog uit"... Die denkwijze wordt nu gekeerd: er is groot enthousiasme, ook de zusterkerken hebben (weer) 'geloof': er kan én moet, in opdracht van Christus zelf, iets gebeuren in Amsterdam. Realisme is ook, dat je goede plannen maakt. Maar vooral, dat je gelooft in de kracht van de Geest van Christus. Voor wie gelooft in Hem is het stichten van nieuwe kerken³ géén dwaze utopie!

Gemeentestichting: bijbelse basis

Gemeentestichting, schrijft S.J. Wierda, "is het proces waardoor niet-christenen tot geloof in Jezus Christus worden gebracht en in een nieuwe gemeente worden vergaderd." Wat hierin direct opvalt is, dat nieuwe christenen worden vergaderd in een nieuwe gemeente. Waarop baseert Wierda deze visie? In zijn scriptie (2001) voert hij een indrukwekkende hoeveelheid bijbelse gegevens en denkwerk van andere kerken en christenen aan. Zo maakt hij eigenlijk een gigantische omtrekkende beweging om zijn visie te onderbouwen. Dat maakt zijn verhaal solide, inspirerend en overtuigend. Bij het leggen van een bijbelse basis zijn drie uitgangspunten van belang.

Het eerste is de "*Missio Dei*". Deze term wil zeggen, dat de kerk betrokken is in Gods wereldomvattende liefde voor mensen. God komt zelf naar de wereld toe. De hele Bijbel is Gods boodschap van liefde, niet alleen voor Gods eigen volk, maar voor *alle volken*. Niet voor niets begint de Bijbel bij de schepping van de *wereld*. Als God dan verder gaat met één man (Abram) en één volk (Israël), betekent dat niet dat de volken van de wereld niet meer in beeld zijn. Bij de roeping van Abram zegt God: "Met u zullen *alle geslachten van de aardbodem* gezegend worden" (Gen. 12:3)! De hele geschiedenis van Israël die dan volgt, is dus een interim-periode. De volken blijven in beeld, zie bijvoorbeeld de profetieën over "het heil voor de volken" (Jesaja). Die

hebben betrekking op de komst van Christus en de uitstorting van zijn Geest. En dát is dan ook het grote moment waarop God zijn oorspronkelijke plan verder gaat uitvoeren! Tegen zijn apostelen zegt Jezus: "Gaat heen in de *gehele wereld*, verkondig het evangelie aan de *ganse schepping*" (Marc. 16:15)! Voor de gemeente (daar gaat het in deze visie om) betekent dit twee dingen. Zij dankt haar bestaan aan dat komen van God in liefde naar de wereld. Tegelijk is die gemeente ook zelf dienstbaar aan Gods komen in liefde tot de mensen. De gemeente is geen doel in zichzelf, maar bewijs van Gods liefde voor de wereld en tegelijk het middel waardoor die liefde zichtbaar wordt.

Het tweede motief dat Wierda noemt is dat van het *koninkrijk van God*. In het Oude Testament is onder meer in de Psalmen Gods koningschap over de hele wereld een centraal thema.⁴ Opnieuw zijn het de profeten die hierbij aansluiten en verkondigen, dat alle volken eens Gods heerschappij zullen erkennen. Het Nieuwe Testament trekt die lijn door in de prediking van Johannes de Doper en van Jezus zelf: "Bekeert u, want het koninkrijk Gods is nabijgekomen." De opstanding en hemelvaart van Jezus laten zien, dat Hij Koning is. "Mij is gegeven alle macht", zegt Jezus als Hij zijn discipelen de wereld in stuurt met zijn evangelie (Matt. 28:18-19). Ook dit motief heeft gevolgen voor hoe je tegen de gemeente van Christus aankijkt. Die gemeente is er met het oog op het koninkrijk. Met het doel dus, dat Christus als Heer en Koning erkend wordt door de hele wereld. Dat is wat God uiteindelijk wil: zijn eer en naam boven alles en allen (Filip. 2:9-11)!

Tenslotte noemt Wierda nog een derde motief: de *navolging van Christus*: het vreemdeling zijn van Gods kinderen in deze wereld. En tegelijk hun liefde voor de wereld, omdat

Jezus ons daarin vooringing. In dat licht staat de zending van de kerk: "Gelijk de Vader Mij gezonden heeft, zend Ik ook u" (Joh. 20:21).

Deze bijbelse lijnen vormen een solide basis onder het gemeentestichtingsprogramma. Daarnaast functioneren ook kennis en ervaring van *Redeemer Presbyterian Church* in New York als bron voor het vormen van deze visie. Daarover wil ik in een tweede aflevering van dit artikel iets zeggen. Dan ook een aantal (min of meer kritische) vragen bij het concept, niet om vanaf de zijlijn te schieten, maar om blijk te geven van positieve betrokkenheid en meedenken.

Ds. K. van den Geest is predikant van de Gereformeerde Kerk te Hengelo

1. Men herinnert zich misschien nog de commotie (inclusief een zeer uitvoerig debat via ingezonden reacties in het Nederlands Dagblad) die ontstond naar aanleiding van het gebruik van mime, inmiddels een 'ingeburgerd' en beproefd evangelisatiemiddel.
2. Ik noem met name Wierda, omdat hij tot nu toe de meest inhoudelijke bijdrage leverde en de presentaties van de plannen in Amsterdam voorzag van een theologisch kader. Zijn visie heeft hij breder onderbouwd in zijn doctoraalscriptie in het kader van zijn studie aan de Theologische Universiteiten van de Christelijke Gereformeerde Kerken te Apeldoorn en van de Gereformeerde Kerken in Kampen, getiteld *Gezonden met perspectief* (naar een theologisch kader voor gemeentestichting vanuit een missionair motief in Nederland). Verder in een boekje *Visie op de gemeente in de reeks Apeldoornse Studies*. Daarnaast in een artikel van zijn hand samen met S. Paas, in *De Reformatie* jrg. 78, 583 e.v.
3. Of het "herplanten" van oude kerken: op het moment dat dit artikel geschreven wordt, is er zo juist een uitzending geweest op de tv over de "doorstart" van de (te klein geworden) kerk van Amstelveen (NCRV Ned. 1, zaterdag 22 januari 2005), een initiatief dat we ook kunnen plaatsen in het kader van de gemeentestichtingsvisie en -plannen.
4. bijv.: Ps. 93, 97 en 99.

Kerkgebouwen ook
beter verzekerd

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

donatus

**Een kind
door
niemand gezien**

**...maar God
kent zijn naam**

**Red een kind van de
STRAAT**

Help mee voor € 9,- of €18,- per maand
Tel. 038 - 460 46 48 www.redteenkind.org
 Redt een Kind helpt al meer dan 36 jaar kinderen in de derde wereld

**Redt
een Kind**

George Stephensonstraat 11 • 8013 NL Zwolle
 E-mail info@redteenkind.org • **GIRO 1599333**

Buitenpost - beroepen: J. van Benthem te Drachten-Oost

Almkerk-Werkendam - aangenomen: A. van der Lugt te Ermelo, die bedankte voor Kantens en Vrouwenpolder

Harderwijk – Jubileum: Ds. B. Wesseling was op 6 februari vijftig jaar predikant. Hij stond achtereenvolgens in Smilde-Diever (1955), Rotterdam-Charlois (1966), Noordbergum (1978), Emeritaat: 1990

Vrijwilligers
 beter verzekerd

Donatus verzekert kerken, al meer dan 150 jaar. Maar wist u dat we ook speciale verzekeringsproducten voor kerken hebben? Bijvoorbeeld voor kostbaarheden, ramen, inventaris, aanstroalverlichting, enzovoort. Als onderlinge verzekeringsmaatschappij houden we de premies laag. Sterker nog, we restitueren zelfs een groot deel. Nog geen speciale vrijwilligersverzekering van Donatus? Vraag een vrijblijvende offerte aan.

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

donatus

persbericht DIGITALE NIEUWSBRIEF MET KERKNIEUWS

Sinds vandaag kan iedere belangstellende een gratis abonnement nemen op de Digitale Nieuwsbrief van de Gereformeerde kerken vrijgemaakt.

De nieuwsbrief is een initiatief van de sectie Communicatie van Deputaatschap GSP en geeft allerlei nieuws uit deputaatschappen en andere kerkelijke organisaties binnen het gereformeerde kerkverband.

Hoezo een digitale nieuwsbrief?

Al sinds 1999 houdt de sectie Communicatie van het deputaatschap Generaal-synodale Publicaties zich bezig met de communicatie van deputaatschappen en synode. Het is namelijk noodzakelijk dat kerkleden zich betrekken voelen bij dit belangrijke kerkenwerk. Immers, ieder kerklid komt in aanraking met zaken rond de positie van zijn predikant, met de eredienst en de liederen, met zending- en evangelisatieprojecten, enzovoort. Deputaatschappen moeten dus communiceren met kerkleden over hun werk en hen erbij betrekken.

Digitale communicatiemiddelen zijn hierbij een uitkomst: snel, eenvoudig, goedkoop en voor een steeds groter publiek toegankelijk.

Niet alleen kerkenraden en predikanten kunnen zodoende gemakkelijk geïnformeerd worden, maar ook kerkleden en andere belangstellenden in binnen- en buitenland kunnen op de hoogte blijven van ontwikkelingen binnen deputaatschappen en kerkelijke organisaties.

Hoe georganiseerd?

De nieuwsbrief wordt georganiseerd door de projectleiding van de website www.gkv.nl.

Het is de bedoeling dat de nieuwsbrief eens per 3 weken verschijnt. In principe kan ieder deputaatschap en/of kerkelijke organisatie, kopij met een bepaalde nieuwsaarde, insturen bij de redactie.

Voorlopig zal de nieuwsbrief bij wijze van proef bestaan uit een klein aantal items waarbij de lezer kan doorklikken naar het volledige artikel of andere informatiebronnen.

De inzender blijft zelf verantwoordelijk voor de inhoud van het artikel.

Wie zijn de lezers?

De nieuwsbrief wordt vandaag toezonden aan 8000 adressen uit ons bestand

Daarna is het mogelijk dat men zich gratis kan abonneren op de nieuwsbrief d.m.v. het sturen van een bericht naar nieuwsbrief@gkv.nl.

In een gemeente met weinig e-mailadressen is het een idee om de nieuwsbrief uit te printen en als bijlage toe te voegen aan het plaatselijke kerkblad.

Meedenken?

Voor vragen of suggesties over de nieuwsbrief: stuur een bericht naar communicatie@gkv.nl of contact@gkv.nl

Kostbaarheden ook
beter verzekerd

Postbus 500, 5240 AM Rosmalen
info@donatus.nl www.donatus.nl
tel. 073 - 5221700

donatus

Grootse **OPRUIMING**
boeken tot **70% korting** (vanaf € 1,00)
CD's tot **80% korting** (vanaf € 2,50)
DVD's tot **70 % korting**

HUIZINGA
VEENDAM
chr. boek- en muziekhuys

www.huizinga-veendam.nl bestel.hcbmh@solcon.nl
Kerkstraat 52 Veendam tel. 0598 690340
verzending door heel Nederland

Hendrik de Cock Afgescheiden en toch betrokken

Biografie. Kerkelijke ontwikkelingen rond Hendrik de Cock worden door auteur drs. H. Veldman geplaatst in de context van politiek en maatschappij.

ISBN 90 5294 312 5 € 24,50

Hendrik de Cock, Fiets- en autoroute

in de omgeving van Ulrum en Noordwest-Groningen. ISBN 90 5294 326 5 € 1,50

Verkrijgbaar bij de boekhandel en de uitgever

Cedrus Uitgeverij, Postbus 7, 9780 AA Bedum
Tel. (050) 301 21 44, info@profiel.nl, www.profiel.nl